

(1959 a)

Jindra Dušek - Pavel Láska

CONTRIBUTION TO KNOWLEDGE OF SYRPHID LARVAE

Příspěvek k poznání larev pestřenek (Syrphidae, Diptera)

Beitrag zur Kenntnis der Schwebfliegen-Larven

Úvod - INTRODUCTION

Přinášíme první ze tří příspěvků, které se budou zabývat morfologií larev pestřenek (Syrphidae, Diptera).

Larvy pestřenek jsou hospodářsky velmi významné, mají rozmanitou biologii a jsou poměrně dobře navzájem rozlišitelné. Larvy většiny a phidofigních druhů jsou charakteristické svým pest्रím zbarvením. Přesto jsou všeobecně málo známy, a i v odborných pracích se často setkáváme s chybňem nebo žádným označením druhu, určovaného v larválním stadiu.

Tyto okolnosti nás vedly k sepisání příspěvku.

Práce je rozvržena takto: Po probrání hospodářského významu a zhodnocení základní literatury následuje všeobecná morfologická část. Zde bude podrobně zpracována morfologie larev, při čemž budou ujasněny i jednotlivé pojmy, které při popisování larev používáme.

V další části bude uveden pokud možno analyticky zpracováný přehled larev podle jednotlivých nižších i vyšších systematických kategoríí s použitím nových rozlišovacích znaků. V této časti se také budeme snažit stanovit půrizené skupiny na základě larvalních znaků, které ovšem nebudou vždy odpovídat běžně užívanému systému Sackovi, i když pro jednotnost jeho rozdělení do rodů používáme.

Nakonec připojíme seznam larev dosud zjištěných na území ČSR, doprovázený bionomickými poznámkami a popisy několika nových larev. Seznam použité literatury bude uveden až v posledním oddílu příspěvku.

Celá práce bude založena především na vlastním materiálu, který v sobě zahrnuje i larvy rámci nově popsané a jen některé skupiny larev jsou zpracovány na základě popisů v literatuře. Práce bude též sloužit jako základ k podrobnějším popisům nových larev, které připravujeme.

Hospodářský význam
a způsob života larev pestřenekECONOMIC IMPORTANCE AND MODE
OF LIFE OF SYRPHID LARVAE

Mluvíme-li o hospodářském významu pestřenek, máme na mysli především druhы a phidofigní. Podle dosavadních znalostí se jedná o rody: *Pipiza* Fall., *Heringia* Rond., *Triglyphus* Loew., *Cnemodon* Egg., *Paragus* Latr., *Platychirus* St. Farg. et Serv., *Melanostoma* Schin., *Epistrophæ* Walk., *Didea* Macq., *Lasiopticus* Rond., *Syrphus* Fabr., *Sphaerophoria* St. Farg. et Serv. a *Baccha* Fabr. Schopnost této larev hubit mšice je značná a bylo provedeno již více pokusů, jejichž cílem bylo zjistit, kolik mšic je schopna která larva spotřebovat. Uvedeme několik údajů, které samozřejmě dosti kolísají, protože kromě četných vnějších vlivů jsou závislé na druhu pestřenky a druhu a stadiu mšice.

Martelli (1911) udává, že larva *Lasiopticus pyrastri* L. spotřebuje během svého vývoje 478–538 mšic *Brevicoryne brassicae* L. *Davison* (1922) zjistil u larvy pestřenky rodu *Melanostoma* Schin. spotřebu 346 mšic. *Campbell-Davison* (1924) (ex *Clausen* 1940) udávají asi 400 mšic zničených jedinou larvou v závislosti na jejich velikosti. *Curran* (1925) (ex *Kempny* 1951) uvádí celkový počet mšic, zničených jedinou larvou pestřenky, 265 až 530. *Filuke* (1929) (ex *Kempny* 1951) zaznamenává spotřebu

--- LARVAE ARE IMPORTANT
--- VARIOUS BIOLOGY
--- DISTINGUISHABLE
HOLES MANT-COLOURED

INSTEAD OF SACKS GENERA
WILL BE USED NATURAL GROUPS
DEFINED BY LARVAL CHARACTERS
(BUT NAMES OF SACKS WILL BE USED)

ECONOMIC (VEFOL)
ARE BEFORE THE
APHIDOPHAGOUS SPECIES
(LISTED)

VORACITY IS CONSIDERABLE
--- THERE ARE OLDER
DATA --- DEPENDENT
ON SYRPHID SPECIES AND
STAGE AND SPECIES OF APHID

LITERARY DATA
ABOUT CONSUMPTION OF
APHIDS DURING
WHOLE DEVELOPMENT
OF LARVAE

110 až 140 mšic u larvy *Sphaerophoria scripta* L. Wadley (1931) (ex Kempton 1951) udává u larev *Metasyrphus wiedemanni* Johnson 440 až 472 zničených mšic a u larvy rodu *Allograpta* Ost. Sack. až 247 mšic. Po-
dobných čísel by bylo možno uvésti ještě více.

~~SIMILAR DATA EXIST
IN FURTHER NOT CITED
PAPERS~~

V tomto ohledu provedl Láska přesné pokusy, které budou ještě zvláště uveřejněny. Podle nich bylo zjištěno, že např. larva jedné z našich nejhojnějších pestřenek — *Lasiopeltis pyrastri* L. — je schopna během svého vývoje zničit 72 až 231 vyspělých nymph posledního stadia mšice *Aphis fabae* Scop., nebo 120 imag či dokonce 820 zcela mladých larev poměrně velké mšice *Dactynotus cichorii* Koch. Larvy další velmi hojně pestřenky *Syrphus ribesii* L. zahubily 209 až 262 nymph 4. stadia mšice *Aphis fabae* Scop. Tento počet je zkonsmován v poměrně krátké době, a to asi během dvou týdnů při teplotách kolem 18 stupňů C a asi během týdne při teplotě 22 stupňů C.

(ME DATA ABOUT
CONSUMPTION
WHICH ARE
GIVEN ALSO
MORE DETAILS
IN LÁSKA 1959)
(PRESENT NOTE
OF 1954)

~~THE IMPORTANCE IS
DONE NOT ONLY BY VORACITY
BUT ALSO BY NUMBER OF SPECI-
MEN AND PRECISES ---
THEY ARE ONE OF THE
MOST FREQUENT NAT.
ENEMIES OF APHIDS
AS IS SEEN IN
DUNN -----~~

Popsaná dravost by neměla zdaleka takový význam, kdyby se nejednalo o skupinu tak bohatou jak počtem druhů, tak počtem jedinců. Při rozborech zastoupení dravých druhů hmyzu v koloniích mšic se ukázalo, že pestřenky představují nejhojnější z dravých přirozených nepřátel. (Dunn 1949, Duley ex Metcalf, Flint, Metcalf 1953). Láska provedl řadu rozborů kolonií mšic, osazených episity a parasyti a zjistil, že larvy pestřenek jsou ve většině případů nejhojnějšími nejen z dravých, ale nejdůležitějšími z přirozených nepřátel mšic vůbec.

Tak v roce 1956 bylo z pěti vzorků mšice *Aphis fabae* Scop. odebíraných postupně s brslenem (*Euonymus europaea*) a cukrovky (*Beta vulgaris*) vychováno celkem 26 pestřenek druhů *Syrphus ribesii* L., *Syrphus torvus* Ost. Sack., *Syrphus corollae* Fabr., *Syrphus vitripennis* Meig., *Epistrophe bifasciata* Fabr., *Epistrophe triangulifera* Zett., *Epistrophe balteata* Deg. a *Lasiopterus pyrastri* L., 1 slunéčko *Coccinella sp.*, 1 dravá ploštice *Anthocoris sp.* a 1 aphidofágni moucha z čeledi Chamaemyidae — *Leucopis sp.*, 461 parazitů a 53 hyperparasitů. (Viz tabulky.)

SOME OF LÁSKA
ANALYSIS OF APH-
ID SAMPLES IN WHICH
THAT SYRPHIDS ARE
THE MOST IMPORTANT

U mšice *Rhopalosiphon padi* L. na střemše (*Prunus padus*) bylo ze tří vzorků vychováno 13 pestřenek druhů *Syrphus torvus* Ost. Sack. a *Epistrophe balteata* Deg., 1 slunéčko *Adalia bipunctata* L., 4 ploštice *Anthocoris nemicus* L. a *Anthocoris sp.*, 20 parazitů a 11 hyperparasitů.

V koloniích mšice *Hyalopterus pruni* Geoff. na švestce (*Prunus domestica*) bylo nalezeno ve třech vzorcích 48 pestřenek druhů *Syrphus vitripennis* Meig., *Syrphus ribesii* L. a *Syrphus luniger* Meig., 14 slunéček druhů *Adalia bipunctata* L., *Coccinella 10-punctata* L. a *Coccinella sp.*, 1 mouha *Leucopis sp.*, 7 parazitů a 4 hyperparasité.

U mšice *Dactynotus cichorii* Koch sledoval Láska pouze episity a souhrnný výsledek rozborů více vzorků v době od 25. 7. do 7. 8. je tento: 75 pestřenek druhu *Lasiopeltis pyrastri* L., 49 *Epistrophe balteata* Deg., 67 *Sphaerophoria scripta* L., 1 *Epistrophe bifasciata* Fabr., 1 *Syrphus ribesii* L., 2 *Syrphus sp.*, 3 slunéčka *Coccinella 7-punctata* L., 1 *Adonia variegata* Goeze a 1 *Neuroptera*. Celkem tedy 195 pestřenek, 4 slunéčka a 1 *Neuroptera*.

I když výsledky mohou být zkresleny použitou metodikou (nebyla na příklad zachycena pohyblivá imaga slunéček, pouze jejich larvy), přesto je patrná převaha pestřenek v celkovém složení přirozených nepřátel mšic.

Stanovit nějak konkrétnější hospodářský význam pestřenek aphidofágích druhů je velmi obtížné. Není však již pochyb o tom, že larvy aphidofágích pestřenek působí v hospodářsky významné míře, takže i praktická ochrana rostlin na ně začíná brát zřetel při výběru přípravků.

THE METHOD
MAY BE NOT
ACCURATE
AND MONG COCCI-
NELLIS ADULTS
COULD ESCAPE
BUT PREDOMINANCE
OF SYRPHIDS
IS EVIDENT

~~IN D. CICHORII ONLY
PREDATORS WERE ANALYZED
FOUND BETWEEN JULY
25 AND AUGUST 7;
35 SPEC. L. PYRASTRI~~

~~IT IS DIFFICULT TO DETER-
MINE NUMERICALLY ECO-
NOMIC IMPORTANCE,
BUT SYRPHID LARVAE ARE
WITHOUT DOUBT ECONO-~~

TABLES OF ANALYSES OF APPEARANCE OF PREDATORS IN
COLONIES OF APHIDS

* Tabulky rozboru zastoupení epizitů v koloniích mšic.

Tab. I.
Aphis fabae Scop.

DATE OF SAMPLING						TOTAL
Datum odebrání vzorku						Celkem
	Larvy cel. Syrphidae	Erynnomus eur. 28.5.	Erynnomus eur. 22.5.	Beta vulg. 12. 6.	Beta vulg. 19. 6.	
Ost. pred.	<i>Epistrophe balteata</i> <i>Epistrophe bifasciata</i> <i>Epistrophe triangulifera</i> <i>Lasiopticus pyrastris</i> <i>Syrphus torvus</i> <i>Syrphus ribesii</i> <i>Syrphus vitripennis</i> <i>Syrphus corollae</i>	2	6	1	3	26
Ost. pred.	<i>Coccinellidae</i> <i>Anthocoris sp.</i> <i>Leucopis sp.</i>		1		1	3
Paras.	<i>Aphidiinae, Aphelinidae</i>	326	131	3	1	461
Hyperp.	<i>Ceraphronidae,</i> <i>Pteromalidae,</i> <i>Cynipidae</i>	1	52			53

Tab. II.
Rhopalosiphon padi L.

DATE OF SAMPLING		22. 5.	28. 5.	4. 6.	Celkem
Datum odebrání vzorku					
	L. č. Syph.				
Ost. pred.	<i>Epistrophe balteata</i> <i>Syrphus torvus</i>		1 3		1 12 13
Ost. pred.	<i>Adalia bipunctata</i> <i>Anthocoris nemorum</i> <i>Anthocoris sp.</i>		1 1	1 2	1 1 3 5
Paras.	<i>Aphelinidae</i>	16	4		20 20
Hyperp.	<i>Ceraphronidae,</i> <i>Pteromalidae,</i> <i>Cynipidae</i>		9	2	11 11

*) THE TERM "EPISITE" WAS USED SHORT TIME IN PAST
FOR PREDATORS, BUT NOW WE ARE USING AGAIN "PREDATOR"

Tab. III.
Hyalopterus pruni Geoff.

DATE OF SAMPLING Datum zdebrání vzorku	12. 6.	19. 6.	28. 6.	TOTAL	
				Celkem	
L. č. Syrph.	Syrphus ribesii Syrphus vitripennis Syrphus luniger	7 13 1	7 13 7	14 33 1	43
Ost. pred.	Leucopis sp. Adalia bipunctata Coccinella 10-punctata Coccinella sp.	1 4 3	6 1	1 10 3 1	15
Paras.	Aphidiinae	6	1	7	7
Hyperp.	Ceraphronidae, Cynipidae		4	4	4

IMPORTANT ARE ALSO
NON APHIDOPHAGOUS
PREDATORS LARVAE
LITERARY DATA:
S. TRICINCTUS — P. SCUTELLATUS
X. COMTUS — CATERPILLAR LARVAE
OF MICROLEPIDOPTER,
CHAPMAN: CATERPILLARS OF
TORTRIX
LUCCHESE: CATERPILLARS OF
A. NAEVANA

SCHNEIDER'S DATA:
EGGS AND LARVAE OF
CHRYSOMELIDS PARTICULAR-
LY M. AENEA

NOXIOUS ARE SYRPHI-
GOUS SPECIES OF CHEILOSIA
LAMP., EUM.
SOME spp. OF CHEILOSIA

ATTACK ROOTS OF
GARDEN PRIMULA, PAI-
NACA, ARTICHOCS.

L. EQUESTRIS AND L. CLA-
VIPES ATTACK NARCISSUS,
TULIPA, HYACINT AND
BULBS OF OTHER
PLANTS, PARTICULARLY
IN GLASSHOUSES

Mezi další dravé a tím i hospodářsky důležité druhy patří ty, jejichž larvy se živí housenicemi, housenkami, larvami much a brouků. U některých se jedná o nouzový příjem jiné potravy než mšic, jindy jde o druhy úzce specializované, jak dokázal G ä b l e r (1938) u pestřenky *Syrphus tricinctus* Fall. Její larvy se žíví housenkami pilátek *Pachynematus scutellatus* Hartig. Podobně i larvy pestřenky *Xanthandrus comtus* Harr. se žíví housenkami mikrolepidopter. Ch a p m a n (1905) (ex Coe 1953) zjistil, že larvy tohoto druhu napadají housenky z rodu *Tortrix* L. Lucchese (1942) pozoroval larvy při ničení housenek *Acroclita naevana* H ue b. a Dušek zjistil larvy na housenkách *Xantho-*
spilapteryx syringella F a b r. na jasanech (*Fraxinus excelsior*) v listnatém háji Pouzdřanských kopců. Larvy byly v zajetí úspěšně krmeny housenkami *Ypono-*
meuta padella L. Pestřenka *Syrphus nigritarsis* Zett. se vyvíjí na vajíčkách a larvách různých Chrysomelid, zejména na druhu *Melasoma aenea* L. (Schneider 1953).

Kromě hospodářsky užitečných druhů existují i druhy škodlivé. Jsou to fytopágni pestřenky z rodu *Chilosia* Meig., *Lampetia* Meig. a *Eumerus* Meig., jejichž larvy žijí v pletivech lodyh, oddenků a hlíz. Některé druhy z rodu *Chilosia* Meig. napadají kořeny zahradních primulí, pastináku a artičoku. Z rodu *Lampetia* Meig. škodi druh *Lampetia equestris* F a b r. a *Lampetia clavipes* F a b r. na cibulích narcisů, tulipánů, hyacintů a dalších cibulovitých rostlin, zejména skleníkových. Ve sklenících nachází Dušek larvy v cibulích amaryllisů (*Hippeastrum vittatum*). Z rodů *Eumerus* Meig. nejvíce škodí druh *Eumerus strigatus* Fall. a *Eumerus tuberculatus* Rond., a to na cibulích šalotky, cibule kuchyňské a cibulich okrasných rostlin.

I další skupiny pestřenek mají určitý hospodářský význam, při nejmenším alespoň jako opylovači rostlin u mnoha druhů saprotágních. Saprofágni larvy žijí ve vlhkém humusu a trouchu vykotlaných stromů. Jsou to larvy z rodu *Sphegina* Meig., *Chrysotoxum* Meig., *Brachypalpus* Macq., *Pocota* St.

ALSO OTHER GROUPS OF SYRPHIDS ARE IMPORTANT
AT LEAST AS POLLINATORS IN SPECIES WITH SAPRO-
PHAGOUS LARVAE. SAPROPHAGOUS GENERA
ARE LITED

DUŠEK FOUND
LARVAE OF
X. COMTUS
ON CATERPILLAR
OF X. YRINGELA
ON FRAXINUS
IN THE GROVE
OF POUZDRANY
HILLS. IN
BREEDING THEY
WERE SUCCESS-
FULLY FED BY
L. O. Y. PADELLA

DUŠEK FOUND
LARVAE OF CATERPILLAR
IN BULBS OF R. VITIS

E. STRIGATUS
AND E. TUBERC.
IS NOXIOUS TO
BULBS OF
ONION S.,
SHALOTS
AND OF
ORNAMENTAL
PLANTS

Farg. et Serv., Zelima Meig., Myiolepta Newm., Temnostoma St. Farg. (SAPROPH. GEN
et Serv., Spilomyia Meig. CONTINUED)

Významnější jsou druhy coprofágni, žijící ve zvířecích a lidských exkrementech, které pomáhají odklízet. Jsou to hlavně druhy z rodu *Rhingia* Scop. a *Syritta* St. Farg. et Serv., které žijí ve zvířecích výkalech a hnoji, a dále *Eristalis* Latr., *Eristalomyia* Rond., *Lathropihalmus* Mik. a *Eristalinus* Rond., žijící v závodových a výkaly znečištěných vodách. Dlouhá dýchací trubička umožňuje larvám dýchání pod hladinou.

Mluvili jsme o hospodářském významu pestřenek, tím jsme však ještě nevyčerpali rozmanitost způsobu života této čeledi. Na příklad larvy rodu *Microdon* Meig. (velmi zajímavé i po morfologické stránce) žijí myrmekofilně. Larvy druhu *Microdon devius* L. žijí v hnizdech mravenců *Formica fusca* L., *Formica rufa* L., *Formica sanguinea* Latr. a *Lasius fuliginosus* Latr. (Sack 1932).

Larvy rodu *Volucella* Geoffr. žijí v hnizdech čmeláků, vos a sršní, na příklad *Volucella bombylans* L. v hnizdech *Bombus lapidarius* L. a *Vespa germanica* Fabr. (Sack 1932). IN NESTS OF

Larvy několika rodů se vyvíjejí pouze ve kvasicí štavě, vytékající z poškozených stromů, hlavně jilmů a koňských kaštanů. (*Cerioides* Rond., *Brachyopa* Meig.). Na příklad v lednickém parku je několik starých jírovčů (*Aesculus hippocastanum* L.) s mokvajícími ranami, v kterých v roce 1958 žilo velké množství larev *Cerioides conopoides* L.

Pro úplnost je třeba se zmínit i o několika případech myiase, způsobené larvami z rodu *Eristalis* Latr. Larvy, žijící normálně v hnijících vodnatých výkalech, mohou fakultativně parazitovat v lidském konečníku nebo v chorobných vaginálních výtocích hovězího dobytka. Dlouhá dýchací trubička umožňuje larvám dýchání v tomto prostředí. (Nativig 1924).

Z uvedeného je zřejmé, že bionomie pestřenek je u jednotlivých rodů a podčeledí velmi odlišná. Kromě toho i mezi jednotlivými druhy se setkáváme s různou užší potravní specialisací a naprostě odlišnými generačními poměry. Na příklad larvu pestřenky *Pipiza bimaculata* Meig. zjistili autoři na volně žijících mšicích *Aphis sambuci* L., kdežto *Pipiza festiva* Meig. žije pouze v hálkách mšic z rodu *Pemphigus* Hartig. Pokud se týče různých generačních poměrů, tak známá pestřenka *Epistrophæ baltetata* Deg. má více generací do roka a přezimuje jako imago, zatím co druhy *Epistrophæ bifasciata* Fabr. nebo *Epistrophæ euchroma* Kov. mají generaci jenom jednu a přezimují jako larvy v diapause, která trvá přes polovinu roku.

Značný hospodářský význam a zajímavé poměry bionomické a morfologické svědčí o tom, že je opravdu na místě práce, která by usnadnila orientaci v larvách našich pestřenek.

EVALUATING OF THE MOST IMPORTANT LITERATURE

Zhodnocení nejdůležitější literatury

V této kapitole probíráme nejdůležitější nám dostupné práce, zabývající se popisy larev pestřenek. Pokud se některé práce dotýkají více otázek než morfologie, budeme hodnotit pouze část morfologickou. Autory ojedinělých popisů se rovněž nebudeme zabývat.

Mezi práce s prvními důkladnějšími popisy patří řada příspěvků Metcalfových (1911, 1912, 1913, 1916, 1917). Všeobecný popis larev a pu-

COPROPHAGOUS

HYMENOPTILIE

IN NESTS

LARVAE OF SOME GENERA
DEVELOPED IN SOFT FRUIT
PARENCHYMA AND AECIUM

(E.G. IN PARK NEAR
LEDNICE WHERE THE OLD
TREES OF A. HIPPOCASTANUM
WERE WITH EXUDATING
WOUNDS IN WHICH GREAT
NUMBER OF LARVAE
OF C. CONOPOIDES
LIVED IN YEAR 1958)

BIONOMY OF SEVERAL
VARIOUS GENERA OF SUBFA-
MILIES IS SOFT THUS
VERY DIFFERENT.
ALSO WITHIN THE GENERA
COULD BE DIFFERENT FOOD
SPECIALIZATION AND
NUMBER OF GENERATIONS
E.G. *PIPIZA BIMACULATA*
WAS FOUND BY US IN FREE
COLONIES OF *APHIS SAMBUCI*
WHEREAS *P. FESTIVA* LIVE
ONLY INSIDE OF GALLS OF
PEMPHIGUS.

AS TO GENERATIONS
E. BALTEATA HAS MORE
GENERATIONS *E. BIFASCIATA*
OR *E. EUCHROMA* ONLY ONE
OVERWINTERING AT DIA-
PHASE.

FIRST
DETAIL
DESCRIPTION

LITERARY
DATA ABOUT
MEIGASIS

THUS PAPER
ABOUT S. CAN-
VAE IS
USEFUL

ONLY MORFO-
LOGICAL PAPERS
OR MORPHOL.
PARTS OF
MIXED
PAPERS
ARE
DISCUSSED

parí pestřenek podává v práci „Syrphidae of Maine“ (1916). Larvy dělí na pět morfologicky a ekologicky ohraničených typů: 1) The aphidophagous Type, 2) The Borer Type, 3) The short-tailed filth-inhabiting Type, 4) The long-tailed filth-inhabiting Type, 5) The Microdon Type. Uvádí také souhrnný klíč k určování těchto typů. (Ex Scott 1939 a Hennig 1952).

5 TYPES
OF LARVAE

Tyto práce a další od starších severoamerických autorů, na příklad Jones (1922), Campbell-Davidson (1924) a Luke (1929, 1931) byly pro nás dosud nedostupné. S jejich důležitějšími výsledky jsme seznámeni pouze z citací autorů novějších.

WE KNOW
ONLY FROM
ANOTHER
AUTHORS

Autorem první poněkud obsáhléjší evropské práce o larvách pestřenek je Krüger (1926). Jeho popisy několika larev jsou dosti podrobné a přesné, i když ne stejně obsáhlé u všech druhů. Zbarvení larev nepopisuje celkově, ale podle jednotlivých segmentů. Zároveň uvádí základní chaetotaxii typických tělních segmentů. V některých případech popisuje též posteriorní dýchací trubičky a z vnitřní morfologie cephalopharyngeální skelet.

FIRST EXTEN-
SIVE EUROPEAN
PAPER ---
GOOD CHAETO-
TAXY ---

V této době popisuje larvy a puparia pestřenek československý dipterolog Vimmer (1916, 1925, 1931, 1933, 1934). Jeho popisy jsou až příliš stručné a někdy poněkud všeobecné. Rovněž i vyobrazení nejsou příliš výstižná. Počet sepsaných druhů je k sestavení klíče larev a puparií malý. U larev si všimá zbarvení, celkového habitu, charakteru integumentu a segmentálních ostnů, ovšem nikoliv jejich uspořádání. U posteriorních dýchacích orgánů nepopisuje utváření stigmálních plošek. Na druhé straně si u některých druhů podrobne všimá cephalopharyngeálního skeletu. Přes uvedené nedostatky je počet larev Diptera, jejichž popisy Vimmer ve svých pracích uvádí, opravdu pozoruhodně velký a celé jeho dílo je třeba hodnotit kladně.

THE DESCRIPTIONS ARE
BRIEF AND GENERAL
DRAWINGS NOT
VERY GOOD, NOT
DESCRIBED SPIN-
ULAR PLATEC.
BUT NUMBER OF
ALL DIPTERAN
LARVAE TREATED
IS AMAZINGLY
CREAT.

Heisssová (1938) zpracovává monograficky larvy severoamerických pestřenek mimo druhů vodních. Popisy poměrně značného počtu druhů jsou zpracovány přehledně a stručně. Jako hlavní určovací kriterium jsou používána posteriorní stigmata. Je samozřejmé, že vzhledem k zmíněné stručnosti se nemohla autorka zabývat všemi určovacími znaky, jako je na příklad chaetotaxie, a popisy jsou často poněkud globální. Rovněž některé rozlišovací znaky příbuzných druhů nejsou u našich exemplářů zcela stálé. Práce je doprovázena množstvím schematických obrázků, které usnadňují určování. Tato práce obsahuje nejlepší klíč k určování larev, u nás ovšem ztrácí na významu, neboť jsou v něm pouze druhy severoamerické.

Na rozdíl od předešlé autorky se Bhatiá (1939) zabývá popisy jen několika aphidofágálních druhů, které zato popisuje velmi přesně a podrobně a rovněž jeho obrázky jsou velmi pečlivě propracovány. Sleduje též chaetotaxii a uspořádání papil, zvláště u anteriorních segmentů. Rovněž jeho popisy barvy jsou určitější pro svou lokalisaci na jednotlivé segmenty. Popisován je i cephalopharyngeální skelet a anteriorní a posteriorní dýchací ústrojí. Ve snaze vyčerpat všechny detaily utváření těla larev popisuje dosti určitě i znaky subtilní a nezřetelné, které se nám zdají být někdy poněkud problematické. Od předešlé práce Heissové, která je především určovacím klíčem, liší se tím, že je podrobnou morfologickou charakteristikou, svědčící o dokonalé autorově orientaci v morfologii a anatomii larev.

Scott (1939) zabývá se ve své práci vývojovými stadii aphidofágálních pestřenek a jejich parazity. V morfologické části autor popisuje vajíčka a obširněji puparia, kdežto larvy přecházejí několika větami. Nepopisuje je s odůvodněním, že jsou určitelné podle posteriorních dýchacích orgánů, které zůstávají

DESCRIPTION OF
EGGS AND
PUPARIA (LAR-
VAE VERY
BRIEFLY)

278

*) THE NAMES OF WODSAN HAVE IN CZECH "A" OR "OU"

**) IN THIS TIME WE DID NOT KNOW THAT SCOTT IS ALSO
WODSEN AND IN THE CZECH TEXT SHOULD BE
WRITTEN AS "COTTOVA"

u pupárií zachovány. Hlavním určovacím kriteriem jsou tedy dýchací trubičky se stigmálními ploškami. U pupárii popisuje ještě velikost, zbarvení, tvar, zvrásnění, segmentální ostny atd. Zpracovává asi 15 druhů, některé více, některé méně podrobněji, při čemž uvádí ve dvou případech dva podobné druhy pod jedním popisem, neboť jejich larvy a puparia nerozlišuje. V klíči pupárií má uvedeno na 30 druhů, což je na klíč poměrně málo, zvláště uvážme-li, že kromě autorem popisovaných evropských druhů jsou zde kompendijně včleněny i severoamerické druhy podle popisů Metcalfových. Zdařilé kresby pupárii, dýchacích trubiček a stigmálních plošek jsou mnohde cennější popisů.

Brauns (1953) přináší dosti obširné popisy několika běžných, staršími autory již popsaných aphidoagních druhů. Zvláště zbarvení se svou variabilitou je podrobně vyplýváno, i když není blíže umístěno na jednotlivé segmenty. Autor dále uvádí i některé nové rozlišovací znaky, ovšem zároveň i mnoho důležitých znaků opomíjí. Samy o sobě se jeho popisy nevyrovnaní některým předešlým a je lépe je chápát jako doplnky k starším popisům stejných nebo příbuzných druhů. Brauns (1954) přináší téměř tytéž popisy, doplněné výstižnými barevnými reprodukcemi.

I když je literatura o larvách pestřenek dosti obsáhlá, přesto zůstávají larvy mnoha druhů a dokonce i rodů stále neznámé. Orientaci v larvách pestřenek stěžují rozdílná hlediska, podle kterých autoři larvy popisovali, různá taxonomická kriteria a názvosloví. U některých autorů je nutno i konstatovat neznalost literatury. Na příklad Scott v roce 1939 znal pouze dílo Metcalfovo (1911–1917), podobně i Brauns (1953) znal snad jenom Krügera (1926). Po druhé světové válce mnoho prací o larvách pestřenek publikováno nebylo. Jsou to hlavně práce Schneidera (1947, 1948, 1950a, b, 1953), zabývající se především otázkami bionomickými, přezimováním a diapausou larev i imag a vývojem parazitů v larvách a uvedená již práce Braunse. Kompendijně zpracoval larvy pestřenek Hennig (1952) ve svém hodnotném kompendiu o larvách Diptera. U nás se po Vimmerovi zabývalo larvami Diptera jen málo odborníků a larvy pestřenek nezpracovával od těch dob nikdo. A jak již bylo řečeno, stále je celá řada nepopsaných larev a celá řada druhů s neznámou bionomií.

Nakonec prosíme eventuální zájemce, aby posílali materiál larev k určení bud Duškovi*) nebo Láskovi.**) Nejlépe je zasílat larvy živé v epruvetce ucpané vatou. Sběratele a ostatní zájemce o pestřenky upozorňujeme, aby si více všímali i larev, neboť tak mohou vychovat a získat větší materiál imag druhů často v přírodě vzácnějších, a zároveň i objasnit mnohé otázky bionomické.

Morfologie larev MORPHOLOGY OF LARVAE

1. Všeobecná charakteristika, velikost, tvar a zbarvení GENERAL CHARACTERISTICS, SIZE, FORM AND COLOUR

Hlavním znakem larev čeledi Syrphidae je nepárový posteriorní dýchací orgán – dýchací trubička. Od ostatních larev Cyclorrhaph (Musciformia) s nepárovou dýchací trubičkou (např. Phoridae) se liší především značnou velikostí a uspořádáním céhalopharyngeálního skeletu, který je uzpůsoben podle druhu přijímané potravy. U aphidoagních druhů jsou ústní háčky přeměněny ve stiletovité útvary a slouží k nabodávání kořisti. Háčkovité trojhelníkovité

MAIN CRITERION IS PIRAL-
ULAR PLATES IN TWO
CASES NOT DISTINGUISH
SIMILAR SPECIES.

IN KEY 30 SPECIES
WHAT IS NOT MALLY
BE WHEN CONSIDER THAT
ALSO METCALF'S WORK AT
SPECIES ARE INCORRECT.
NICE FIGURES ARE SOMETIMES
OF GREATER VALUE THAN
DESCRIPTIONS

DESPITE OF EXTENT LITER-
ATURAL SPECIES REMAIN
UNDESCRIBED. CONVERG-
ENCE OF CHARACTERS IS
NOT UNITED. SOME AUTHOR
DID NOT KNOW OLDER
LITERATURE

SCOTT USED ONLY METCALF
BRAUNS ——— KRÜGER
— SCHNEIDER DOCTLY BIOM
— VERY GOOD COMPENDIUM
OF HENNIG ———
IN OUR COUNTRY NONE
AFTER VIMMER

PLEASE SEND US
LIVING LARVAE IN
EPRUVETTE CLOSED
WITH COTTON
AND PAY MORE
ATTENTION TO SYRPHIDAE

MAIN CHARACTER —
ONE RESPIRATORY PROCESS
ALSO PHoridae HAVE ONE
BUT SYRPHIDAE DIFFERS
BY GREATER SIZE AND
MODIFICATION OF THE
CEPHALOPHARYNGEAL SKELETON
WHICH IS MODIFIED ACCORDING
FEEDING HABITS

*) Ústav použité entomologie při VŠZL, Zemědělská 1, Brno.

**) Středisko ochrany rostlin STS, Úbislavice u Nové Paky.

(UP TO DATE DUŠEK'S ADDRESS)

(MY VERY OLD ADDRESS)

UP TO 1959,

HOOK-LIKE TRIANGULAR SCLERITES

HELP IN KEEPING OF PREY

IN SAPROPHAGOUS ORAL
HOOKS GROWN TOGETHER
NEAR POINT AND ALSO
WITH DORSAL WALL.

sklerity (tab. VI, obr. 1) pomáhají kořist přidržet. U saprofágálních druhů jsou ústní háčky srostlé blízko špičky a sráštají také s dorsální tělní stěnou. U některých coprofágálních a myrmekofilních druhů můžeme zjistit ještě další úpravu céphalopharyngeálního skeletu.

IN COPROPH. AND MYRMEC.
SPECIES - FURTHER MODIFICATION
ANOTHER

Velikost. Vzhledem k elastičnosti těla nelze u jednotlivých larev zjistit celá přesně rozměry. Zvláště při pohybu se délka těla stále mění. Je problematické označit některou z poloh jako normální. Zdá se, že představě o normální poloze nejvíce odpovídá poloha larvy v klidu, při které jsou první dva segmenty zataženy a přední okraj larvy je tvořen dorsální řadou ostnů třetího článku. To je také poloha, kterou zaujmají larvy v období diapausy.

SIZE OF LARVAE
IS MODERATE TO GREAT,
LARGEST ARE VOLUCELLA,
ERISTALOMYIA,
LARGEST -
THE SMALLEST

Vzhledem k ostatním přibuzným čeledím jsou larvy pestřenek středních a velkých rozměrů. Mezi pestřenky s největšími larvami patří druhy z rodů *Volucella* Geöffr., *Eristalomyia* Rond., *Myiatropa* Rond. a *Cinxia* Meig. Na příklad larva *Volucella bombylans* L. měří 20 mm, *Eristalomyia tenax* L. 20–25 mm, *Myiatropa florea* L. 15–20 mm. Nejménší larvy mají na příklad druhu *Melanostoma scalare* Fabr. (délka 6 mm), *Heringia curvinervis* Strob. (délka 6,5 mm) a *Pragus tibialis* Fall. (délka 6–7 mm).

Tvar. Larvy pestřenek se od ostatních larev Cyclorrhaph liší také velikou rozmanitostí ve tvaru těla.

Jednoduchý, válcovitý tvar se vyskytuje u některých saprofágálních larev. Larva je podlouhlá, laterální okraje jsou přibližně rovnoběžné a oba konci jsou ukončeny poměrně náhle. (*Eristalis* Latr., *Myiatropa* Rond. — Tab. IV., obr. 1, *Lampetia* Meig., *Tennostoma* St. Farg. et Serv.).

Nejčastější je tvar kyjovitý. Budto jsou larvy zúžené na anteriorním konci s poměrně širokou a náhle ukončenou posteriorní částí (*Syrphus* Fabr. — Tab. IV., obr. 2, *Lasiopticus* Rond., *Volucella* Geöffr. apod.), nebo je tomu naopak. Uzký je posteriorní konec, kdežto široký a náhle ukončený je konec anteriorní (*Zelima* Meig. — Tab. IV., obr. 4, *Myiolepta* Newm., *Syritta* St. Farg. et Serv., *Brachypalpus* Macq. apod.).

Ploché, oválné larvy jsou charakteristické pro některé aphidofágní larvy s obligatorní diapausou (*Epistrophe euchroma* Kow.).

Polokulovitého tvaru jsou larvy podčeledi *Microdontinae* — Tab. IV., obr. 3.

Charakter utváření těla spolu s hledisky ekologickými vedly některé autory k rozdělení larev do skupin. Tyto skupiny morfologicky a ekologicky si podobných larev neodpovídají ale zcela postavení imag v systému. Jak již bylo uvedeno v zhodnocení literatury, rozděluje Metcalf (1916) larvy do pěti skupin. Jsou to: 1) larvy aphidofágní, 2) vrtavé larvy, žijící v pletevech rostlin, 3) saprofágní larvy s krátkou dýchací trubičkou, 4) saprofágní larvy s dlouhou dýchací trubičkou a 5) larvy typu Microdon. Heisssová (1938) se domnívá, že v tomto rozdělení není příliš opodstatněna skupina druhá, kam patří pouze larvy rodu *Lampetia* Meig., které můžeme podle jejich morfologického vzhledu přiřadit ke skupině třetí. Rozděluje terrestrické larvy pouze do tří skupin: 1) Aphidophagus Type, 2) Saprophytic Type a 3) Microdon Type. S tímto rozdělením se ztotožňujeme a přiřazujeme k němu saprofágní larvy vodní.

Podle celkového charakteru morfologie s přihlédnutím k ekologii rozdělujeme tedy larvy pestřenek na 4 typy:

- 1) Typ aphidofágní.
- 2) Typ saprofágní terrestrický (s krátkou dýchací trubičkou).
- 3) Typ saprofágní aquatický (s dlouhou dýchací trubičkou).
- 4) Typ Microdon. — (Tab. IV., obr. 1, 2, 3, 4.)

SIZE
WE TAKE AS NORMAL THE LENGTH OF OBTUSING LARVAB WITH FIRST TWO SEGMENTS CONTRACTED, SO THAT FRONT END OF BODY IS FORCED BY DORSAL RANGE OF THIRD PAIRWISE SPINE OF THIRD SEG. OF BODY.
(AS IN DIAPause)

FLAT LL.

HEMISPERIC

WE USE HEISS'S 3 TYPES AND WE ADD AQUATIC TYPE

MORPHO-ECOCOGICAL GROUPS

METCALF: 5

HEISS: 3 (WITHOUT AQUATIC)

Zbarvení. Ve srovnání s ostatními larvami Dipter jsou larvy pestře- } COLOUR IS OFTEN WHITE
mek často neobvykle pestře zbarveny. Týká se to především na světle žijících } IN ALL IN LIGHT LIVING
aphidofágnych druhů a dále larev podčeledi *Microdontinae*. } LARVAE AND IN NIGHT

COLOR IS COMPOSED
BY COLOUR OF INTERNAL
ORGANS AND
BODY SOFT
AND BY COLOR
(IF NOT TRANSPARENT)
OF INTEGUMENT

IMPORTANT PART
OF COLOR IS IN
TRANSPARENT
LARVAE BLACK
GUT CONTENT
FORMING
GROUND COLOUR
FOR COLOURED
FAT BODY

USUALLY THERE IS
DIFFICULT TO
DISTINGUISH
IN ORIGINAL
SEGMENTS

Na zbarvení larev se podílí více složek. Pokožka larev je většinou dosti průsvitná, takže celkový barevný vzhled je tvoren vnitřními orgány a tělní tekutinou larev. Ovšem i barva pokožky a stupeň její průsvitnosti se na celkovém zbarvení může podílet. Nejčastějším nositelem pestrého zbarvení je pokojkou prosvítající tukové tělo. Ve většině případů je zbarveno světle bělavě až okrově, někdy je však i jasně žluté, oranžové nebo cihlově červené (*Syrphus ribesii* L.). Jednotlivé tukové buňky jsou roztroušeny, nebo tvoří větší či menší shluky, uspořádané ve vzorek charakteristický pro jednotlivé druhy. Tukové tělo tvoří často jeden nebo páry souvislých či přerušovaných dorsálních pruhů. Významnou složkou zbarvení průsvitnějších larev bývá po určité období života černý obsah střeva, který tvoří podklad pestrým vzorkům tukových tělísek. U zcela průsvitných larev je celkový vzhled doplnován i různými vnitřními orgány, na příklad oranžově zbarvenými smyčkami malpighických žláz (*Epistrophe baileyi* D e g.), nebo světlými tracheálními kmeny.

IN TRANSPARENT LARVAE E.G. ORANGE MALPHIG. AND LIGHT TRACHEAE COMPLETE THE GENERAL APPERANCE

COLOUR IS OFTEN WHITE
IN ALL IN LIGHT LIVING
LARVAE AND IN NIGHT

NOST OFTEN FAT
BODY BEARS THE
COLOUR OFTEN WHITE
TO GREEN, SOMETIMES
BRIGHTLY YELLOW,
ORANGE OR RED (S. RI-
BESII). FAT BODIES
ARE DISPERSED OR
AGGREGATED AND ARE AN-
GED IN PATTERN OFTEN
CHARACTERISTIC FOR
VARIOUS SPECIES OFTEN
ONE OR TWO DORSAL
STRIPES ARE FORMED
INTERRUPTED OR
CONTINUE

2. Segmentace, segmentální papilly a ostny

Tělo larev je obvykle rozčleněno množstvím druhotních vrásek, takže původní segmenty, zvláště pak jejich hranice, jsou dosti nezřetelné. Většinou lze rozoznat 11 původních segmentů.

V přesnějším rozlišení prvních tří segmentů — thorakálních — není dosud jednoty. Na dorsální straně thoraxu jsou patrné dvě přičné řady papil, případně ostnů, a před první z nich jsou anteriorní stigmata. Zatím co podle Bhatia (1939) se první řada a anteriorní dýchací růžky nacházejí na prothoraxu, umisťuje je Bitsch (1955) na mesothorax. Krüger (1926) klade anteriorní stigmata na rozhraní prothoraxu a mesothoraxu. Podle Snodgrasse (1935) leží anteriorní stigmata Cyclorrhapha na prothoraxu. Nemůžeme rozhodnout, která koncepce je správnější, ale pro větší přehlednost se budeme řídit spíše první.

Rozlišení dalších segmentů — 4.—11. abdominálního je poměrně snadnejší, někdy již podle tvaru, nejspolehlivěji však podle chaetotaxie, o níž bude ještě dále hovořeno.

4. až 10. článek je dorsálně rozdělen obvykle na 4—5 druhotních přičných valů. U článků s pěti přičnými závaly vzniká určitý mezizával, který řadíme k segmentu předcházejícímu. (Tab. V., obr. A 1.).

Segmentální papilly bývají pravidelně uspořádány na jednotlivých segmentech těla larvy a často nesou segmentální ostny. Na thorakálních segmentech bývají obvykle menší, ale výraznější. U aphidofágního typu bývají zřetelně vyvinuty zvláště papilly laterální.

Tvar papil bývá různý. Poměrně vysoké, štíhlé, konické laterální papilly s ostrým vrcholovým úhlem jsou na příklad u larev *Epistrophe euchroma* Kow. U jiných druhů jsou pak homologicky tytéž papilly velmi ploché (*Syrphus ribesii* L.), nebo se jeví pouze jako vroubkování laterálního okraje (*Epistrophe bifasciata* Fabr.) a často nejsou patrné vůbec: (Tab. V., obr. B.).

Na ventrální straně larvy jsou často vyvinuty pohybové výčnělky (pohybové komolce, panožky), někdy s mělkou jamkou, sloužící jako přísavná destička. Některé larvy, na příklad podčeledi *Eristalinae*, mají pohybové komolce zvláště zřetelně vyvinuté a pokryté na vrcholech brvami. (Tab. IV., obr. 1.).

EACH (4-11)
SEGMENT IS SECONDARILY
SUBDIVIDED IN 4-5
WINKLES

SHAPES (FORM) OF PAPILLAE
VARIOUS. E.G. IN E. BIFASCIATA
LATERAL PAPILLAE HOLLOW, VENOUS
THE SAME (HOMOLOGOUS) ARE
FLATT IN S. RIBESII, OR FORM
UNDULATING OR LATERAL PAP-
ILLAE IN E. BIFASCIATA, OR
PAPILLAE ABSENT

VENTRAL PAPILLAE OFTEN
DEVELOPED AS "FALSE LEGS"
SOMETIMES WITH FLAT HOLE
FOR ADHERING, WHICH
PARTICULARLY DEVELOPED
IN ERISTALINAE, WHERE
THEY ARE COVERED BY
PAPILLAE OR, TO

281

*) THERE ARE DIFFERENCES IN RECOGNIZING FIRST THREE DOUG. SEGMENTS
BHATIA PLACES FIRST RANGE OF PAPILLAE (SPINES) AND ANTERIOR SPIRACLES ON
PROTHORAX, BITSCH ON THE OTHER HAND ON MESOTHORAX. KRÜGER
PLACES ANTERIOR SPIRACLES ON BOUNDARY BETWEEN PRO- AND MESOTHORAX,
SNODGRASS . . . IN CYCLORRHAPHA ON PROTHORAX; WE PREFER
THE FIRST (BHATIA'S) CONCEPTION

SEGMENTAL SPINES
 USUALLY ON APILLAE
 SIMPLE OR BACULOID,
 USUALLY BROADEN IN BASAL
 PART AND APICALLY POINTED
 (P. FESTIVAE) OR WITH BROAD
 ALSO APICAL PART (P. TIBIALIS)
 IN PHYTOPHAGOUS COLLO BE
 DUPLICATE (E. TRICATUS) OR
 IN PATTYPUS PROTHAGOUS
 RARIFIED AND MULTIPLE
 BENT (Z. FLORUM)
 SPINES INDIVIDUAL, VEL,
 SHORT AND BROAD (S.
 RUPPELLI) OR INCONSPICUO
 US (X. COMPTUS)
 SPINE IS PLACED
 IN PROJECTION OF INTEGU
 DENT (APEX OF APILLA)
 PROJECTION IS CYLINDRICAL,
 CONICAL USUALLY NOT VERY
 HIGHER THAN BROAD, EXCEP
 TIONALLY NARROWER THAN
 SPINE (B. CLAVATA).
 THE PROJECTION WITH
 SPINE (PARTICULARLY WHEN
 THEY ARE OF SIMILAR WIDE)
 WOULD ALSO BE CALLED AS
 BIPARTITE SPINE

FIRST RANGE OF SPINES/APILLAE ON SECOND SEGMENT;
 SECOND RANGE ON THIRD;
 THIRD RANGE ON THE
 SECOND VENTRIKLE OF FOURTH
 SEGMENT, OR TYPICAL
 SEGMENTS (5 TO 10)
 SEE FIG. (TAB. V, FIG.
 1)

COMPARISON OF
 NUMERICAL AND
 METACRITICAL
 NATURE OF SPINES

SEGMENT 11 OFTEN
 BEARS A PAIR OF
 SPINES

SENSE ORGAN ABOVE
 MOUTH ON PROTHORAX.
 BASAL FLESH PART
 CONVEX IN ERISTALINAE
 (PLATEAU)

Segmentální ostny jsou umístěny obvykle na segmentálních papilách. Vlastní osten bývá různého tvaru a je buď jednoduchý, nebo rozvětvený. Většinou je v basální části o něco širší, zúžuje se apikálním směrem a je zakončen ostrou špičkou. (*Pipiza festiva* Meig. — Tab. V., obr. B 1.) Může být však širší i v apikální části. (*Pragus tibialis* Fall. — Tab. V., obr. B 5.) U aphidoságních larev jsou ostny jednoduché, u fytofágů mohou být dvojité (*Eumerus strigatus* Fall. — Tab. V., obr. 7.) a u některých saprofágů jsou rozvětvené a různě zprohýbané (*Zelima florum* Fabr. — Tab. V., obr. B 8.). V některých případech jsou ostny zakrnělé, nebo krátké a ztlustlé (*Sphaerophoria Ruppelli* Wied. — Tab. V., obr. B 9.), nebo chybí úplně (*Xanthandrus comitus* Harr.). Osten spočívá na výčnělku integumentu, což je vlastně vrchol segmentální papily. Výčnělek bývá válcovitého nebo komole kuželovitého tvaru a většinou není o mnoho vyšší, než je široký. (Tab. V., obr. B 1, 2, 4, 5.) Pravidelně bývá širší než vlastní osten, výjimečně je stejně silný nebo i o něco slabší. (*Baccha clavata* Fabr. — Tab. V., obr. B 3.), v tomto případě je celý útvar nazýván dvoudílným segmentálním ostnem. Ve většině případů jsou hranice mezi segmentálním ostnem a výčnělkem integumentu, výčnělkem a vlastní papilou rozeznatelné. V opačném případě je vše popisováno jako jediný útvar.

PAPILLAR GARNITURE AND CHAETOTAXY

3. Papilární garnitura a chaetotaxie

Poněvadž segmentální ostny, jak bylo již výše podotknuto, bývají umístěny na papilách a naopak drobné papily, někdy nahrazují segmentální ostny, spojujeme obojí dohromady.

Každý tělní článek larev má určitou základní strukturu papil a segmentálních ostnů, i když jsou tyto v některých případech zmnoženy (*Volucella* Geoffr.) nebo redukovány.

Na dorsální straně thoraxu jsou charakteristické dvě příčné řady ostnů, většinou šestičlenné. První řada je na druhém, druhá na třetím segmentu. První abdominální (čtvrtý tělní) článek má dorsální ostny uspořádány opět v jedné řadě, a to na druhé vrásce. Segmentální ostny u většiny larev jsou na 5.—10. segmentu („typické segmenty“ podle Krügera 1926) uspořádány takto: Na druhé vrásce je umístěn 1., nejvíce dorsální pár ostnů, na druhé vrásce více laterálně je 2. pár, dorsolaterálně na téže vrásce, nebo v její úrovni, je-li tato prerusena papilou nebo příčnou poduškou, 3. pár. Laterálně je 4.—6. pár. 4. pár bývá často o něco dorsálněji, zatím co 5. a 6. pár bývají téměř ve stejné úrovni. Na ventrální straně, blízko laterálního okraje, bývá ještě někdy 7. pár. (Viz schéma — Tab. V., obr. A 1.)

Segmentální ostny označujeme uvedenými pořadovými čísly a o 4. až 6. páru mluvíme jako o laterálních. (Viz schéma — Tab. V., obr. A 2, 3.) Metcalf (1916) je označuje takto: 1. — mediální, 2. — dorsální, 3. — dorso-laterální, 4. — laterální, 5. a 6. — ventrolaterální anteriorní a posteriorní.

Popsané uspořádání není na příklad u podčeledi *Brachyopinae*, kde mají larvy dorsální ostny v jedné příčné řadě.

Na 11. segmentu bývá vyvinut pár ostnů na laterálním okraji.

4. Antennomaxillární komplex

Antennomaxillární komplex je párový smyslový orgán larev, umístěný na prothoraxu nad ústním otvorem. Skládá se z basálního kuželovitého masitého článku (u larev podčeledi *Eristalinae* je tento basální článek dvojitý), na jehož

apikálním konci jsou umístěny vlastní smyslové orgány. Je to silně redukované maxillární makadro, tvořící drobný článek se sotva znatelnými smyslovými brvami a v podobný útvar redukované tykadlo. Redukované tykadlo je umístěno mediálně od maxillárního makadla, nese dva výčnělky a někdy ještě brvu.

5. Posteriorní dýchací trubička, anteriorní larvální a anteriorní
pupální dýchací růžky.

Amphipneustické larvy pestřenek mají velmi charakteristicky utvářené stigmální orgány, umístěné na prvním a posledním tělním článku. Nápadný a pro poslední larvální stadium čeleď Syrphidae typický je především posteriorní nepárový dýchací aparát — dýchací trubička.

Dýchací trubička je u jednotlivých druhů a skupin různě vyvinutá. U aphidofágůných druhů je krátká a nepřesahuje délku 2 mm. U některých druhů jsou stigmální plošky téměř přisedlé k 11. tělnímu článku, takže se vlastně ani o trubičce nenechá mluvit. (*Lasiopticus pyrastris* L.) Delší dýchací trubičku mají druhy saprofágí terestrické, žijící obvykle ve značném vlhku. (Tab. IV., obr. 4.) a nápadně dlouhou, teleskopicky vysunutelnou trubičku mají vodní saprofágí larvy podčeledi *Cinxiinae* a *Eristalinae*. Na příklad plně vysunutá trubička larvy *Myia tropica florea* L. měří 60 až 70 mm. (Tab. IV., obr. 1.)

Úhel, který svírá dýchací trubička s horizontální rovinou, se pohybuje většinou mezi 0–45 stupni. Na příklad u *Heringia herringi* Zett. vyčnívá asi pod úhlem 45 stupňů, kdežto u puparia *Lasiopticus pyrastris* L. tvoří někdy i úhel záporný.

Pro jednotnost označujeme přední stranu, je-li trubička postavena více vertikálně, anebo svrchní stranu, směruje-li trubička horizontálně, jako stranu dorsální.

Mediálně bývá na dýchací trubičce patrný podélný zárez, což je místo srůstu původních dvou dýchacích trubiček. Apikálně je dýchací trubička zakončena dvěma stigmálními ploškami, které bývají zřetelně odděleny mediálním zárezem. Zakončení obou polovin dýchací trubičky nazýváme sice ploškami, ale jejich tvar bývá různý a někdy dokonce vybíhají do konických výčnělek. (*Syrphus albostriatus* Fall.)

Na každé stigmální ploše jsou nejnápadnější tři druhotné stigmální otvory — orificia. U některých druhů může být orificií menší neb větší počet (*Eristalomyia tenax* L. dvě, *Volucella* sp. devět, *Temnostoma bombylans* F a b r. sedmnáct). Orificia jsou většinou rovné, podlouhlé otvory, jindy mohou být zprohýbané nebo nepravidelné. U aphidofágůných druhů spočívají orificia na vyvýšených hrbovcích — stigmálních pupenech. (Tab. VIII., obr. 1, 2, 3, 4.)

Jsou-li na stigmální ploše tři orificia, jsou označena podle umístění takto. Orifícium I. směřuje dorsálně nebo dorsolaterálně, orifícium II. laterálně až ventrolaterálně a orifícium III. ventrálne. (Schéma Tab. VI., obr. 2.)

Mediálně a anteriorně od středu stigmální plošky u aphidofágůných larev a v jejím středu u saprofágůných terestrických larev bývá okrouhlé poličko, zvané mediální ploška. Na mediální ploše je někdy zbytek po původním atriálním otvoru, který se jeví jako jedna nebo více vrásek a kterým říkáme stigmální jizva. (Tab. VI., obr. 2.) Ještě mediálněji než tato ploška je u některých druhů umístěn tzv. dorsální výběžek. (Tab. VI., obr. 2.) Mezi jednotlivými orificii a vně obou krajních bývají umístěny periorifické hrbovky (*Syrphus ribesii* L. — Tab. VIII., obr. 3.), které jsou někdy velmi drobné. (*Syrphus corollae* F a b r.)

ON APICAL END
JENSE ORGAN — VERY
REDUCED MAXILLAR PALP
AND VERY REDUCED
ANTENNAL PART BEARING
TWO PROJECTIONS AND
IDENTITIES ALSO SETA

AMPHIPNEUSTIC
(SPIRAC. ON FIRST AND
LAST SEGMENT)

POSTERIOR RESPIRATORY
TUBE (PHOCESI) IN APHIDOPHAGOUS
GENUS SHORTER THAN 2 MM.
EXTREMELY THICK IN *L. PYRASTRIS*
CINER SAPROPHAGOUS (FALL)
OR VERY LONG IN AQUATIC
(TELESCOPIC)
FULLY EXTENDED

DORSAL SIDE
VENTRAL SIDE

MEDIAL GROOVE
SPIRACULAR PLATES
FLAT OR IN EXTREME
CASE FORMING PROJECTED
ONS (S. ALBOSTRIATUS)

THREE OPENINGS (ORIFICES)
SOMETIMES LEIS (TWO IN
S. TENAX) OR DORE (VOLU-
CELLA OR TEMN. BOMBY-
LANS (17))
STRAIGHT OR BENT,
CARINAE

MEDIAL PLATE
(= CIRCULAR PLATE)
OFTEN WITH STIGMATIC
SCAR —

DORSAL SPUR

PERIORIFICAL NODULES MORE (S. RIBESII)
OR LEIS (S. COROLLAE)
DEVELOPED

LONG
WITH SETAE IN

— Tab. VIII., obr. 4.). U aphidofágích larev z rodů *Heringia* Rond. a *Pipiza* Fall. jsou na periorificálních hrbovcích umístěny štíhlé, dlouhé ostny, kdežto u profágích larev chvostky tří až pěti dlouhých, jemně ochlupacených, někdy i rozvětvených brv. (*Zelima florae* Fabr., *Syritta pipiens* L. apod.)

Anteriorní dýchací růžky jsou párovitým orgánem, nesoucím přední stigmata a umístěným na prvním tělním článku. U aphidofágích larev jsou tyto růžky velmi malé, kdežto u druhů profágích jsou vyvinuty silněji. U pupárií aphidofágích druhů jsou nezřetelné a u pupárií některých profágích, zejména vodních druhů, nápadně vychází na ventrálním okraji opercula. (*Myiatropa florea* L. — Tab. VII., obr. 1.)

Pupální dýchací růžky jsou anteriorním dýchacím orgánem pupárií některých aphidofágích druhů (na příklad *Melanostoma mellinum* L.) a všech druhů profágích, ať terestrických či vodních. Růžky mají válcovitý nebo kyjovitý tvar s oblým apikálním koncem. Jejich povrch má dolíčkovatou skulpturu. Jsou umístěny na horním okraji opercula. (Tab. VII., obr. 1, 7.)

6. Anální žábra ANAL TUBES

Anální žábra jsou červovité výběžky, vychlipitelné z řitního otvoru. U aphidofágích larev jsou rozvětvena ve 4, u profágích larev ve větší počet větví. (Na příklad *Myiatropa florea* L. má anální žábra složena z 12 větví — Tab. IV., obr. 1, *Eristalomyia tenax* L. z 20 větví.) Anální žábra slouží vodním larvám jako pomocný dýchací orgán. (Wahl 1900.) U aphidofágích larev slouží během diapausy k přijímání vody. (Schneider 1948.)

7. Integument

Integument larev bývá jen málokdy hladký. Většinou má určitou strukturu, která je tvořena drobnými integumentálními papilami (Tab. V., obr. B 1, 2, 4, 6, 8, 9), protaženými často v štíhlé integumentální osténky (Tab. V., obr. B 1, 8). Integumentální papily mohou být velmi drobné a těžko rozeznatelné. (*Syrphus ribesii* L.)

Morfologie pupárií

Podobně jako u ostatních Cyclorrhaph jsou i puparia pestřenek tvorena vzdušnou pokožkou dospělé larvy, uvnitř které je ukryta vlasiní volná kukla. Segmentace charakteristická pro larvy je většinou naznačena jen nezřetelně. Papily se někdy ztrácejí (*Lasiopticus pyrastri* L.), jindy jsou naznačeny (*Melanostoma ambiguum* Fall.), nebo zůstávají zřetelné (*Epistrophe euchroma* Kow.).

1. Tvar puparia (FORM [SHAPE] OF PUPARIUM)

U pupárií pestřenek se setkáváme s rozmanitými tvary, z nichž zvláště typická jsou kapkovitá puparia aphidofágích pestřenek. Mediální část ventrální strany bývá většinou v podélném směru rovná anebo konkávní. Dorsální strana pak bývá buď konvexní (*Syrphus vitripennis* Meig.), nebo je konvexní jen zpočátku, ale asi od středu puparia směrem k posteriornímu konci konkávní nebo rovná — hruškovitý tvar (*Epistrophe balteata* Deg.). Obrys pupárií při dorsálním pohledu bývá vejčitý (*Syrphus ribesii* L.) nebo hruškovitý (*Epistrophe balteata* Deg.). Hruškovitý tvar při laterálním pohledu může být spo-

jen s v
paria's
nou pa
ANTERIOR
SAGITTAL
SPIRACULAR COR-
NETS, SMALLER
IN ADULT PHAGOVY
IN SAPROPHAGOVY
PARTIC AQUATIC
GREATER (A. FLOREA)
tmavá
pupare
vzorec
tegume

livý
zbar
světl
skvrn
je u
jedinc
tuji

a os

Aná

DORSAL SIDE
CONVEX (S. VITRIPO)
OR CONVEX AND
THEN CONCAVE (BALTE-
(PEARL-LIKE) AT TAY)
FROM DORSAL P
WIDE OVAL (RIBBED)
OR PEARL-LIKE (BALTE)

d. a Pipiza
ny, kdežto
teli, někdy

mesoucím
ních larev
ity slněji.
ch zapro-
ruji oper-
AS LARVA
BUT GRADUALLY
anem pu-
um L.) a
válečoviý
ickovatou
or. 1. 7.)
POPAL
DARK PATTERN IS FORHEI,
USUALLY BY SPOT AT FIRST
PAIR OF SEGMENTAL
SPINES, ON SEGMENT
jet větví, / Tab. 5, 6 EVEN-
nodum TVALY 7
cti larev
THEY ARE MOST APPARENT
OFTEN WITH LATERAL
PROJECTION, OR FOR-
MED BY CROSSELINE

struktuře,
B 1. 2.
V. obr.
natelné.

jen s vejčitým tvarem při pohledu dorsálním (*Syrphus nitidicollis* Meig.). Puparia soudeckoštího tvaru má většina druhů saprofágů. Na ventrální straně jsou patrné zbytky pohybových výčnělek.

PEAR-LIKE SHAPE
FROM LATERAL VIEW
COULD BE CONSIDERED
WITH OVAL OUTGROWTH
FROM DORSAL VIEW
(*S. NITIDICOLLIS*)

COLOURATION OF 2. Zbarvení puparia

ADULTS APPROXIMATELY
USUALLY DARK-LIKE
WITH RUDIMENTS
OF "FACE LINE"

Puparium je zpočátku zbarveno jako larva a kresba tvořená tukovým tělem se zůstává zachována. Během vývoje však kresba postupně mizí, puparium tmavne, většinou hnědne a ke konci vývoje jsou u jednotlivých druhů více či méně patrná prosvítající imaga.

Kromě tohoto měnícího se zbarvení bývá u některých druhů vyvinuta stálá tmavá nebo lehce hnědě zakouřená kresba, která zůstává zachována i na exuvii puparia. (Tab. VII., obr. 3.) Uvedená kresba je zcela nezávislá na barevných vzorech larev. Pouze tam, kde ke tvoření vzorků přispívají tmavě zbarvené integumentální ostny (*Syrphus corollae* Fabr.), jsou tyto patrné již u larev.

IN SOME SPECIES IS
DEVELOPED DARK
PATTERN ABSENT
IN LARVA --

ALSO SE INTEGRATED
TAL SPINES CONTRIBU-
TE TO ORNAMENTATION
(*S. COROLLAE*)

Základní schéma kresby je nejčastěji tvořeno mediální řadou dorsálních skvrn přibližně v oblasti 1. páru segmentálních ostnů. Skvrny na 5. a 6., případně 7. segmentu jsou nejzřetelnější a často vysílají přičné výběžky, nebo jsou tvořeny přičným pruhem. Na laterálních okrajích je po jednom pruhu, který je tvořen řadou trojúhelníků, směřujících vrcholem dorsálně. Toto základní schéma má velmi různé varianty a je doplnováno četnými dalšími skvrnami.

LATERALLY RANGE
FORHEI IS RANGE OF
TRIANGLES DIRECTED
TOWARDS ABOVE.
THIS BASIC ARRANGEMENT
HAS VARIOUS MODIFICATIONS
AND IT IS ENRICHED CO
BY FURTHER SPOTS

U jednotlivých druhů mají tyto skvrny svůj základní tvar, avšak u jednotlivých exemplářů jsou vyvinuty v různém stupni. Kromě jedinců charakteristicky zbarvených vyskytuje se i silně pigmentovaní, kde pak vzorek spíše tvoří zbylá světlá místa. Na druhé straně bývá celá kresba redukována na 2–3 dorsální skvrny anebo chybí vůbec. Procentuální zastoupení jedinců silně pigmentovaných je u jednotlivých druhů různé. Na příklad u *Syrphus vitripennis* Meig. jsou jedinci bez kresby zcela běžní, zatím co u *Epistrophe balteata* Deg. se vyskytuje celkem zřídka.

Kapitolu o morfologii larev a puparií uzavíráme stručným přehledem námi a ostatními autory používaných terminologických pojmu.

THE PART
"MORPHOLOGY" IS
SUPPLEMENTED
BY "GLOSSARY"

TERMINOLOGY

Přehled terminologických pojmu
(LIST OF TERMINOLOGY OF CHAETA ETC.)

Anální žábra (Darmkiemen — Wahl 1900, Rectal gills — Heiss 1938, Anal tubes — Bhatia 1939, Analschlüche — Schneider 1948, Analkiemen — Hennig 1952). Čtyř a vícečlenné, nejčastěji bělavé výběžky, vychlipitelné z análního otvoru.

PROJECTION FROM
GOR NORE PARTS
USUALLY WITHIN
WHICH COULD BE
PROTRUDED FROM
ANAL OPENING

Antennomaxillární komplex (Fühler — Wahl 1900, Antennomaxillary complex — Keilin 1915 ex Bhatia 1939, Antennomaxillar complex — Hennig 1952). Smyslový orgán, tvořený silně redukovanými zbytky maxillárních makadel a tykadel.

SENSE ORGAN FORMED
BY REDUCED MAXILLAE
AND ANTENNAE

Anteriorní dýchací růžky (Prothorakalen Stigmenhornen — Wahl 1900, Prothorakální stigmata — Vimmer 1925, Anterior respiratory processes — Heiss 1938, Prothorakalhornen — Hennig 1952). Růžkovitý anteriorní dýchací orgán larev, umístěný na dorsální straně prothoraxu.

COEN-LIKE RESPI-
ATORY ORGAN PLACED
ON DORSAL SIDE OF
PROTHORAX

IN ONE SPECIES THE DARK PATTERN HAS A SCHEME WHICH

IS DEVELOPED IN VARIOUS DEGREE IN INDIVIDUAL SPECIMENS, IN VERY PIGMENTED SPECIMENS ARE THE BODY ALMOST WHOLE DARK WITH SOME LIGHT SPOTS ON THE OTHER HANDS ~~COULD BE~~ ~~REDUCED~~ (2-3 DORSAL DARK SPOTS) OR DARK PATTERN IS ABSENT. E.G. IN *S. VITRIOPENNIS* THE SPECIMENS WITHOUT DARK PATTERN ARE COMMON, BUT IN *E. BALTEATA* THE SPECIMENS WITHOUT DARK PATTERN ARE RARE.

Dorsální výběžek (Dorsal Dorn — Krüger 1926, Dorsal spur — Heiss 1938, Chitinous projection near the spiracular scar — Bhatia 1939, Dorsalsporn — Hennig 1952). Chitinovitý výběžek, umístěný mediálně a anteriorně od mediální plošky.

Dýchací trubička (Posterior respiratory process — Heiss 1938, Posterior respiratory tube — Scott 1939, Atemrohr, Hinterstigmenträger — Hennig 1952). Posteriorní dýchací orgán.

Integumentální ostny (Integumental vestiture, setae — Heiss 1938). Drobné ostny, chloupy, nebo zašpičatělé vrcholky integumentálních papil, pokrývající epidermis.

Integumentální papily. Drobné, bradavčité výrůstky integumentu, často protažené do zašpičatělých integumentálních ostnů.

Laterální trny (Lateral thorns, hooks — Heiss 1938, Haken — Hennig 1952). Silné, tmavé, jednoduché nebo párovité trny na laterálních okrajích prothoraxu u některých larev podčeledi Milesiinae.

Mediální ploška (Circular plate — Heiss 1938). Dosti pravidelně okrouhlé políčko, umístěné na stigmální ploše bud ve středu nebo anteriorně a mediálně od něho.

Orificium (Orifidum, dýchací pór, ostium — Vimmer 1925, Posterior spiracles — Heiss 1938, Spiracular opening — Bhatia 1939, Stigmenschlitze — Hennig 1952). Druhotné stigmální otvory na stigmální ploše.

Periorificální hrbolek, jamky, ostny (Interspiracular nodule, setae — Heiss 1938, Openning of the perispiracular gland — Bhatia 1939). Hrbolek, ležící mezi orificií a vně orificií I. a III., nesoucí často jamku a jeden nebo více ostnů či brv.

Pupální dýchací růžky (Dýchací růžky — Vimmer 1925, Pupal thoracic horns — Heiss 1938, Hornlike pupal spiracles — Bhatia 1939). Dýchací výčnělky pupárií, umístěné na horním okraji opercula.

Segmentální ostny (Körperanhänge — Krüger 1926, Segmental spines — Heiss 1938, Segmentaldornen — Hennig 1952). Štíhlé, ostré nebo tupé, jednoduché či rozvětvené trny, spočívající na segmentálních pilách.

Segmentální papily (Papillen — Hennig 1952). Masité výrůstky, nesoucí segmentální ostny.

Stigmální jizva (Stigmennarbe — Krüger 1926, Stigmatic scar — Heiss 1938, Spiracular scar — Bhatia 1939). Zbytky původního stigmálního otvoru na mediální ploše.

Stigmální ploška (Posterior spiracular plate — Heiss 1938, Hintersigmenplate — Hennig 1952). Zploštělé nebo mírně zakulacené zakončení každé z obou apikálních částí dýchací trubičky.

Stigmální pupen (Carina — Heiss 1938). Pupenovitá vyvýšenina, na níž je umístěno orificium.

CHITINOUS PROJECTION PLACED MEDIANALLY AND ANTERIORLY FROM SPIRACULAR PLATE

POLYPTIC RESPIRATORY ORGAN

MINUTE SPINES, SETAE
OR POINTED TOPS OF
PAPILLAS COVERING
THE EPIDERMIS

STRONG, DARK, SIMPLE
OR PAIRING THORNS
ON LATERAL SIDE OF
PROTHORAX IN SOME
LARVAE OF SURFAMILY

SECONDARY STIGMATIC
OPENINGS ON SPIRA-
CULAR PLATE

NODULES BETWEEN
ORIFICES AND OUTSIDE
OF ORIFICIA I AND III,
BEARING OFTEN HOLE
OR ONE OR MORE
SPINES OR SETAE

SLENDER, POINTED,
OR BLUNT, SIMPLE OR
RADIAL, PLACED
ON SEGMENTAL
PAPILLAS

FLAT OR ROUNDENED
END OF EACH APICAL
PART OF EACH PART
OF POSTERIOR
RESPIRATORY
PROCESSES

RATHER REGULAR
CYCLOMORDED AREA
PLACED ON SPIRA-
CULAR PLATE INTO
THE CENTRE OF THE
PLATE, OR ANTERI-
ORIALLY AND MEDIAN-
ALLY FROM THE
CENTRE

RATHER REGULAR
CYCLOMORDED AREA
PLACED ON SPIRA-
CULAR PLATE INTO
THE CENTRE OF THE
PLATE, OR ANTERI-
ORIALLY AND MEDIAN-
ALLY FROM THE
CENTRE

SPIRACULAR PROJECTIONS OF PUPARIUM, SITUATED ON UPPER MARGIN OF OPERCULUM

SPIRACULAR PROJECTIONS OF PUPARIUM, SITUATED ON UPPER MARGIN OF OPERCULUM

FLESHY PROJECTIONS BEARING SHARP SPINES

REAR OF ORIFIDUM OPENING ON THE CIRCULAR PLATE

BUD-LIKE ELEVATION ON WHICH ORIFIDUM IS PLACED

286